

บทบาท และกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน:
กรณีศึกษาพนักงานสอบสวนสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม¹

Role and Autopsy's Adoption Process of Inquiry Official:
A Case Study of Inquiry Official of Nakhonpathom Provincial Police

พงษ์เทพ จันทร์เจริญ²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง บทบาทและกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน: กรณีศึกษาพนักงานสอบสวนสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทกระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพและจัดทำข้อเสนอต่อการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน โดยศึกษาพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติงานสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมในปี 2556 จำนวน 125 คน เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถามและประเด็นการสนทนากลุ่ม ขั้นตอนการดำเนินงาน คือ 1) การทบทวนวรรณกรรม 2) พัฒนาเครื่องมือ 3) ทดสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของเครื่องมือ 4) ส่งแบบสำรวจถึงพนักงานสอบสวน 5) กำหนดและประสานกลุ่มตัวอย่างเพื่อสนทนากลุ่ม สถานีละ 1 คน รวม 12 คน 6) ทำการสนทนากลุ่ม 7) จัดกลุ่มข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้อง 8) ประมวลวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อเสนอต่อการพัฒนาพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติงานด้านการชันสูตรพลิกศพ 9) เขียนผลการศึกษา

ผลการศึกษา พบว่า พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่เป็นชาย (ร้อยละ 98.4) มีอายุอยู่ระหว่าง 41–50 ปี (ร้อยละ 36.0) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 80.8) มีระยะเวลาการปฏิบัติงานสอบสวน 1-10 ปี (ร้อยละ 48.8) มีระดับยศ ร้อยตำรวจโท (ร้อยละ 48.0) มีความรู้ด้านการชันสูตรพลิกศพในระดับมาก (ร้อยละ 66.4) มีการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ด้านนโยบายระดับมาก (ร้อยละ 70.4) มีทัศนคติเชิงบวกต่อการชันสูตรพลิกศพ (ร้อยละ 55.2) ได้รับการเสริมศักยภาพในช่วงปฏิบัติงาน (ร้อยละ 59.2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ อายุ ระดับความรู้ ระดับการบังคับใช้ด้านนโยบาย ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ทัศนคติในการชันสูตรพลิกศพ และการได้รับการเสริมศักยภาพของพนักงานสอบสวน

ข้อเสนอจากการวิจัยคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ข้อมูลความรู้ ในทุกรูปแบบ ทั้งการอบรม การศึกษาดูงาน การมีระบบพี่เลี้ยงแก่พนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงานและพัฒนาแนวทางส่งเสริมการดำเนินงานตามบทบาท กระบวนการชันสูตรพลิกศพแก่พนักงานสอบสวน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งด้านนโยบาย การเพิ่มบุคลากร การจัดสวัสดิอุปกรณ์ การจัดการงบประมาณ การส่งเสริมศักยภาพ โดยงานวิจัยต่อไป ควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานร่วมกันในกลุ่มบุคลากรทุกฝ่ายทั้งระดับผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติงาน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2557

² พันตำรวจโท นักศึกษาสาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, เบอร์โทร 085-665-1543, E-mail: pongtep2504@gmail.com, อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอกสันดี สุขวังน

ศึกษาวิจัยเพื่อวางผังอนาคต โดยพัฒนาแนวทางส่งเสริมให้มีบุคลากรเฉพาะด้านนิติเวช และศึกษาวิจัยเชิงนโยบายทั้งในระดับส่วนกลาง และระดับภูมิภาค เพื่อยกระดับการส่งเสริมความรู้ด้านการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ให้ก้าวสู่ความเป็นสากลต่อไป

คำสำคัญ : บทบาทและกระบวนการ, การชันสูตรพลิกศพ, พนักงานสอบสวน

Abstract

The study on the Role and Autopsy's Adoption Process of Inquiry Official: A Case Study of Inquiry Official of Nakhonpathom Provincial Police is a mixed research. The objectives were to study the role and autopsy's adoption process of the inquiry officer and find out the factors relating to the implementation of the autopsy process and conduct the recommendation for guideline development for the implementation of the official autopsy. The target group were the police officers who are working under Nakhonpathom Provincial Police in the year of 2013, include a total of 125 persons. The tools were questionnaires and issues for focus group. The steps of operation were: 1) a literature review, 2) tools development, 3) test for validity of tools, 4) questionnaires surveyed, 5) coordinated for focus group, 6) established focus group 7) data processing and analysis 8) synthesis of recommendation 9) report writing.

The results showed that the mostly officers were male (98.4 percent), aged between 41-50 years (36.0 percent), mostly had a bachelor's degree (80.8 percent), period of work 1-10 years (48.8 percent), had the rank of Lieutenant (48.0 per cent), the officer has knowledge of the autopsy in a high level (66.4 percent), had a perception about the autopsy's policy in a high level (70.4 percent), positive attitudes toward the autopsy (55.2 percent), had experience in the process of empowerment (59.2 percent). Factors associated with implementation of the autopsy process with statistical significance .05 were age, level of knowledge. level of enforcement policy, working period, attitudes and the empowerment of officers.

Research recommendation were: the related agencies should provide knowledge in all forms of training, site visit, set up the mentor for the officers since the start of operations, set up the guideline to promote the implementation including all elements as policy issues, staff increasing, materials and budget management, empowerment for increasing their potential. The further research should study for encourage the joint operations among all personnel, both policy makers and practitioners, research for future planning by encourage the guidelines for forensic personnel development. And set up policy research in both central and regional areas to raise the knowledge on the autopsy of Thailand up to the internationalization.

Keywords : Roles and processes , Autopsy's Adoption Process, Inquiry Official

บทนำ

มนุษย์มีสิทธิเสรีภาพ ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยกฎหมายแบ่งการตายเป็น 2 ประเภท คือ การตายตามธรรมชาติ และการตายผิดธรรมชาติ ได้แก่ การฆ่าตัวตาย(Suicide) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย (Homicide) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย (Death by animal) ตายโดยอุบัติเหตุ (Accident) และตายโดยมิปรากฏเหตุ (Undetermined Cause and Manner of Death) ทั้งนี้ ในกรณีที่เกิดการตายผิดธรรมชาติ กฎหมายกำหนดให้รัฐต้อง ตรวจสอบถึงสาเหตุการตาย โดยการตรวจชันสูตรพลิกศพ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149 ระบุว่า ความตายผิดธรรมชาติเกิดขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามี ภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้นเก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้น และแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด โดยหน้าที่ดังกล่าวรวมถึงผู้อื่นที่พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามี ภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ระบุว่าในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสามว่ากรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว แต่ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ทั้งนี้ เฉพาะความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่และวรรคห้า บัญญัติให้พนักงานสอบสวนร่วมกับพนักงานอัยการทำการสำนวนชันสูตรพลิกศพ แล้วให้พนักงานอัยการทำการร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นคนทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ (สมชาย พงษ์พัฒนศิลป์, 2553: 92)

แม้จะมีกฎหมายบัญญัติให้มีการชันสูตรพลิกศพ เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคล แต่กระแสที่เพิ่มมากขึ้นของความเคลือบแคลงใจในกระบวนการพิสูจน์หลักฐานและการชันสูตรพลิกศพที่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ดำเนินการ และเกี่ยวข้องในการกระทำให้เกิดความตาย ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการยอมรับในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะการวิสามัญฆาตกรรมซึ่งเปรียบเสมือนเหรียญสองด้านที่มีทั้งด้านบวก คือการจัดการกับผู้กระทำผิด คุ้มครองเจ้าหน้าที่และผู้เสียหาย ในขณะเดียวกันในด้านลบ การวิสามัญฆาตกรรมได้กลายเป็นการใช้ศาลเตี้ยพิพากษาความผิดของคนที่ถูกตำรวจไล่ล่า ซึ่งไม่มีใครยืนยันได้ว่าการวิสามัญฆาตกรรมนั้น ไม่มีการตัดสินใจที่ผิดพลาด โดยคนที่ถูกกระทำไม่มีทางอุทธรณ์ ดังตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้น อาทิ คดี 6 ศพจากวัดปทุมวนาราม ที่มีการยื่นคำร้องที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมและความโปร่งใส (โลกวันนี้วันสุข, 2554.) คดีการตายของนายยาการียาปาโอมานีผู้ต้องสงสัยเป็นแกนนำของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่บ้นังสตา ซึ่งเจ้าหน้าที่ทหารพรานผู้ควบคุมตัวอ้างว่าเสียชีวิตเพราะโดนกระสุนปืนจากเหตุคนร้ายบุกยิงตัว ซึ่งศาลเชื่อว่าจริงสวนทางกับมุมมองนักกฎหมายและนักสิทธิมนุษยชนที่ตั้งคำถามว่า “แล้วร่องรอยฟกช้ำเหล่านั้นมาจากไหน เกิดได้อย่างไร” (ศูนย์ทนายความมุสลิม, 2554.<http://www.macmuslim.com>, 25 กุมภาพันธ์ 2554) คดีนายชาญชัย ประสงค์ศิลป์หรือ โจ๊ก ไม่เขียวที่ถูกกล่าวหาว่าใช้ปืนยิงรถยนต์ เป็นเหตุให้กระสุนปืนถูกด.ช.โกคิน ตีผิว เสียชีวิต และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้า

จับกุมและวิสามัญฆาตกรรม จนมีข้อสังเกตและข้อเรียกร้อง ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการเกินกว่าเหตุหรือไม่ (เดลินิวส์, 2553) จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว มีหน่วยงานและนักวิชาการพยายามปรับปรุงแก้ไขช่องว่างทางกฎหมายอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบปัญหาและข้อจำกัด โดยนเรศ ดำรงชัยและคณะ (2553: 33-34) ได้จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการชันสูตรพลิกศพ พบว่า 1) ปัญหาการขาดนโยบาย กฎหมายและนโยบายที่เปลี่ยนตามสภาพการณ์ของการเมืองและผู้นำ รวมทั้งการจัดเก็บระบบข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงาน 2) ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ 3) การขาดองค์กรกลไกประสานและจัดการระบบ 4) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนต้องตระหนักในสิทธิของตนเอง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการศึกษาและเวทีวิชาการเพื่อจัดระบบชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยก็ตาม แต่การศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นตอบปัญหาเชิงระบบภาพใหญ่เชิงนโยบาย (Policy, Macro level) มากกว่าค้นหาข้อเท็จจริงที่มีความอ่อนไหวที่ซ่อนเร้น (Sensitive) ในระดับการปฏิบัติงานส่วนพื้นที่ (Micro level) รวมทั้งปัญหาจากข้อจำกัด อุปสรรค บทบาท กระบวนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนและช่องว่างความรู้ของพนักงานสอบสวนด้านนิติเวชศาสตร์และอื่นๆ ที่อาจนำไปสู่ข้อผิดพลาดของการชันสูตรวินิจฉัย การยอมรับของผู้เสียหายและทำให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี

ดังนั้น เพื่อสะท้อนบทบาท กระบวนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน ทั้งในมิติด้านศักยภาพ ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาบทบาท กระบวนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน โดยคัดเลือกพื้นที่กรณีศึกษาในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอุบัติการณ์การเกิดคดีการตายและการชันสูตรพลิกศพ และเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย ด้วยหวังว่าข้อเท็จจริงและองค์ความรู้จากการศึกษา จะสามารถนำไปพัฒนาแนวทางการดำเนินงานชันสูตรพลิกศพของผู้เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาท กระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอต่อการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ระดับอายุของพนักงานสอบสวนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน
2. ระดับความรู้ด้านการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน
3. ระดับการบังคับใช้ด้านนโยบายต่อพนักงานสอบสวนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน
4. ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอบสวนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน

5. ทศนคติในการชั้นสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน

6. การได้รับการเสริมศักยภาพของพนักงานสอบสวน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะพนักงานสอบสวนสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมในปี 2556 เท่านั้น

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

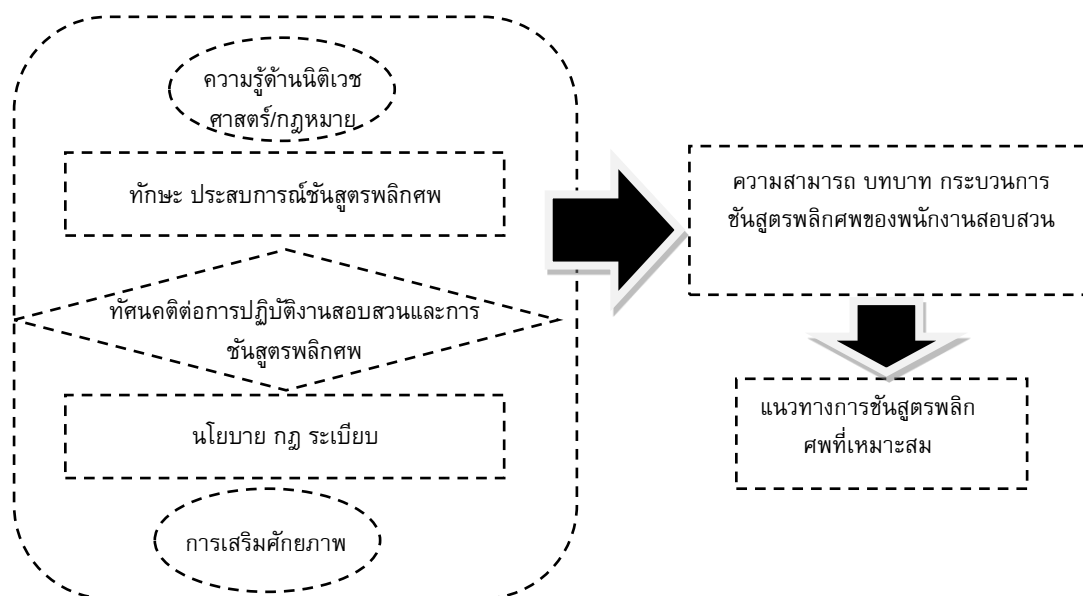
เป็นการศึกษาถึงบทบาท กระบวนการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ตามกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ ในประเด็นปัจจัยด้านการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพ ทศนคติ การบังคับใช้ทางดำเนินนโยบายและการหนุนเสริมศักยภาพของพนักงานสอบสวนในกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ

นิยามศัพท์

การตายโดยผิดธรรมชาติ ในที่นี้ หมายถึง การตายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 148 วรรคสอง เฉพาะ 3 กรณี คือ การฆ่าตัวตาย (committed suicide) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย (homicide) และตายโดยอุบัติเหตุ (accident)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นว่าการดำเนินงานชั้นสูตรพลิกศพของประเทศ ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างมาก และต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จากหลักการและข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัย จึงได้ประยุกต์แนวคิดว่าด้วยการชั้นสูตรพลิก แนวคิดการสอบสวนหลักการ และข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยที่มีเชื่อมโยงกับการศึกษาบทบาท กระบวนการดำเนินงานของพนักงานสอบสวน ในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม โดยนำปัจจัยต่างๆ มาประกอบเป็นกรอบแนวคิดการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการศึกษาปัญหาและกระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน ฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Research) มีระยะเวลาการดำเนินงานตั้งแต่ 1 เมษายน - ธันวาคม 2556 โดยมีประชากรที่ศึกษาและขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติงานสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม ในปี 2556 ซึ่งมีจำนวน 125 คน และผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประชากรทั้งหมด (population universe) เนื่องจากพนักงานสอบสวนสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐมมีจำนวนที่จำกัด

ขั้นตอนการศึกษา

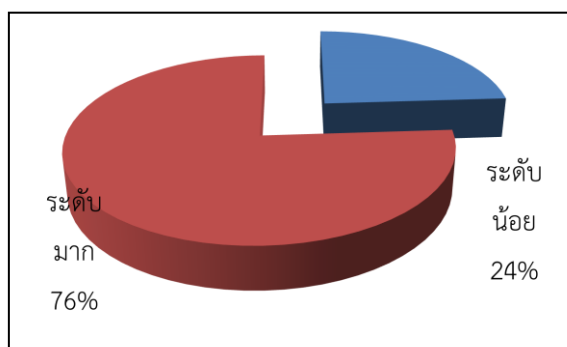
ประกอบด้วย 1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) พัฒนาเครื่องมือแบบสอบถามและประเด็นการสนทนากลุ่ม 3) ทดสอบเครื่องมือเพื่อดูความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน 4) ส่งแบบสำรวจ เพื่อสำรวจข้อมูล 5) สนทนากลุ่ม 6) จัดกลุ่มข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 7) ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนผลการศึกษา

วิธีการวิจัย

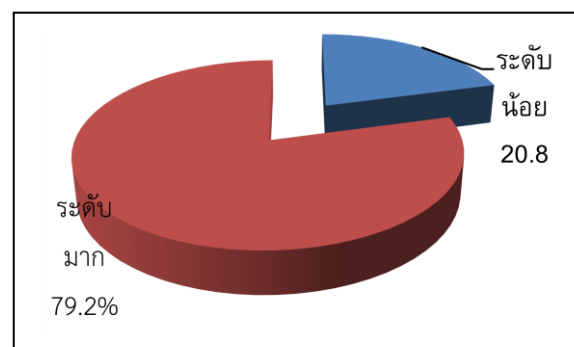
การวิจัยนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่ออธิบายบริบทพื้นฐานของประชากรที่ศึกษา และใช้สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ทดสอบสมมติฐาน ประกอบด้วย ค่าไคร์สแควร์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และหาทิศทางด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Gamma

ผลการศึกษา

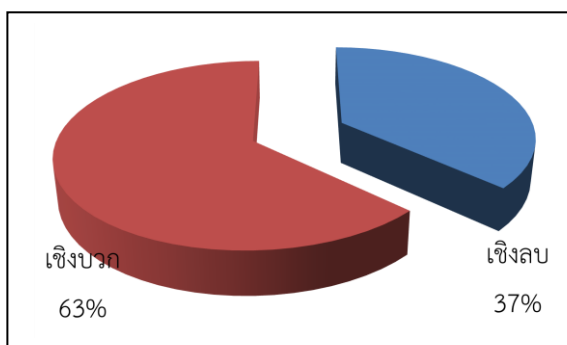
ผลการศึกษาประชากรพนักงานสอบสวน 125 คน พบว่า เป็นชาย (ร้อยละ 98.4) มีอายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี (ร้อยละ 36.0) มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 80.8) มีระยะเวลาการปฏิบัติงานเป็นพนักงานสอบสวน ระหว่าง 1 - 10 ปี (ร้อยละ 48.8) มีระดับยศ ร้อยตำรวจโท (ร้อยละ 48.0) พนักงานสอบสวนมีความรู้ด้านชั้นสูตรพลิกศพ และการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ด้านนโยบายในระดับมาก (ร้อยละ 76.0 และ 79.2 ตามลำดับ) ร้อยละ 63.2 มีทัศนคติเชิงบวกต่อการชันสูตรพลิกศพ แต่ร้อยละ 36.8 ที่มีทัศนคติเชิงลบ โดยเฉพาะประเด็น "การชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการที่มีความยุ่งยาก" และ "พนักงานสอบสวนมักถูกร้องเรียนจากการชันสูตรพลิกศพ" ทั้งนี้ มีพนักงานสอบสวนถึงร้อยละ 86.4 ไม่เคยอบรมในระหว่างการเป็นพนักงานสอบสวน และมีร้อยละ 10.4 เคยรับการอบรม 1 ครั้งต่อปี ในขณะที่ร้อยละ 91.2 ไม่เคยศึกษาดูงาน มีเพียงร้อยละ 8.8 ที่เคยไปศึกษาดูงาน ที่โรงพยาบาลนครปฐม สถาบันนิติเวช และโรงพยาบาลตำรวจ (แผนภูมิที่ 1-4) นอกจากนี้ พบว่า พนักงานส่วนใหญ่ได้รับความรู้ ข้อมูลด้านการชันสูตรพลิกศพ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ในระดับปานกลางคือ จากโทรทัศน์ (ร้อยละ 50.4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ร้อยละ 46.4) สื่อสิ่งพิมพ์ (ร้อยละ 38.4) วิทยุ (ร้อยละ 46.4) และสื่อบุคคล (ร้อยละ 1.6)

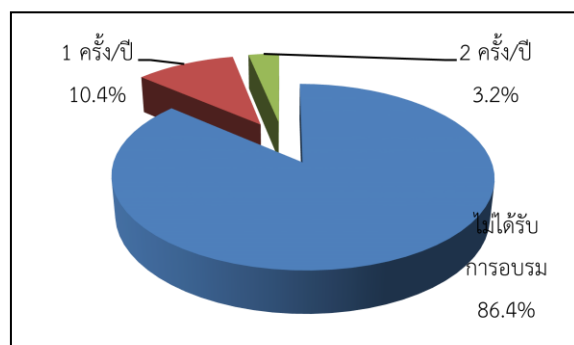
แผนภูมิที่ 1 แสดงระดับความรู้ด้านการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนที่ศึกษา

แผนภูมิที่ 2 แสดงระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ด้านนโยบายของพนักงานสอบสวนที่ศึกษา

แผนภูมิที่ 3 แสดงการมีทัศนคติของพนักงานสอบสวนที่ศึกษา

แผนภูมิที่ 4 แสดงการได้รับการเสริมศักยภาพด้านการชันสูตรพลิกศพ (อบรม) ของพนักงานสอบสวนที่ศึกษา

พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ เห็นด้วย/ปฏิบัติ ในระดับมาก ในบทบาทและกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดคือ การเข้าร่วมกับแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพ (ร้อยละ 44.8) การให้ข้อมูลการชันสูตรพลิกแก่ญาติของผู้ตาย (ร้อยละ 44.8) บันทึกคำให้การของผู้กล่าวหาโดยมีรายละเอียด วันเดือนปี สถานที่เกิดเหตุ สภาพศพ ผู้พบศพคนแรกสาเหตุที่ทราบ ระบุการตายโดยผิดธรรมชาติ (ร้อยละ 47.2) บันทึกคำให้การของพยาน โดยระบุบุคคลที่มาแจ้ง ผู้พบศพคนแรก ผู้เป็นญาติ ผู้รู้เห็น (ร้อยละ 46.4) รายงานการชันสูตรพลิกศพ และการตรวจศพที่มีการลงนามของแพทย์และพนักงานสอบสวนผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ (ร้อยละ 41.6) บันทึกการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ (ร้อยละ 42.4) ถ่ายภาพศพในที่เกิดเหตุ(ร้อยละ 45.6)จัดทำแผนที่ที่เกิดเหตุ(ร้อยละ 40.8) รายงานการสอบสวนที่สรุปถึงการแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ได้กล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้ หรือหาก การตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ได้ส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย(ร้อยละ 43.2) ทั้งนี้ มีพนักงานสอบสวน เห็นด้วย/ปฏิบัติ ในระดับปานกลาง ในบทบาทและกระบวนการชันสูตรพลิกศพคือการให้ญาติผู้ตายเข้าร่วมในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ (ร้อยละ 45.6) บันทึกกรายวันถึงการดำเนินการสอบสวนชันสูตรพลิกศพ (ร้อยละ 46.4) คัดสำเนาทะเบียนบ้านหรือ สูจิบัตรผู้ตาย หรือรายงานแจ้ง สน. สถานีตำรวจภูธรอำเภอ กองทะเบียนประวัติ อาชญากร กรณีไม่ทราบที่มาของผู้ตาย (ร้อยละ 46.4) พิมพ์ลายนิ้วมือศพ 3 ชุด ติดสำเนา 1 ชุด ส่งไปตรวจยังกองกำกับการตำรวจวิทยาการเขต/จังหวัดหรือกองทะเบียนประวัติอาชญากร 1 ชุด (ร้อยละ 37.6) ระยะเวลาการสอบสวนแล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันทราบเรื่อง (ร้อยละ 40.8) การทำเรื่องขอขยายเวลาสอบสวนกรณีสอบสวนไม่แล้วเสร็จ พร้อมแสดง เหตุขัดข้อง (ร้อยละ 42.4) เขียนใบแจ้งการตายมอบให้ญาติผู้ตายที่ประสงค์รับศพ เพื่อไปแจ้งรับใบมรณะบัตร (ร้อยละ 36.8) ทั้งนี้ จากการสนทนากลุ่ม พบว่า พนักงานสอบสวนทั้งหมด ได้ปฏิบัติตามบทบาทและกระบวนการของการชันสูตรพลิกศพที่กำหนด อย่างไรก็ดี พบว่าพนักงานสอบสวนทั้งหมดได้สะท้อนปัญหาที่เกิดจากข้อกำหนดที่การชันสูตรพลิกศพที่ถูกต้องตามกฎหมาย กำหนดให้แพทย์ต้องเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วยทุกครั้งนั้น เป็นกระบวนการที่ทำสมบูรณ์ได้ยาก จากมีข้อจำกัดคือ

1. เมื่อเกิดเหตุที่ต้องทำการชันสูตร แพทย์มักจะไม่ว่างเนื่องจากมีภารกิจที่มาก
2. เมื่อแพทย์ไม่มีการแต่งตั้งผู้แทน จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ตามกระบวนการที่ถูกต้อง
3. แพทย์ในบางพื้นที่ไม่เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพเนื่องจากไม่ทราบกฎหมาย
4. แพทย์ไม่สามารถไป ณ ที่เกิดเหตุได้ ทำให้พนักงานสอบสวนต้องนำศพมาชันสูตร ณ โรงพยาบาล
5. แพทย์ไม่ให้ความสำคัญและถือเป็นงานรองจากภารกิจของแพทย์เอง
6. เกิดความล่าช้าในการแจ้งผลจากการที่แพทย์ไม่ได้ชันสูตรพลิกศพ ตำรวจต้องเสี่ยงต่อการถูก

ร้องเรียน

ข้อจำกัดข้างต้น มีตัวอย่างเสียงสะท้อนต่อประเด็นข้อจำกัดของแพทย์ในการร่วมชันสูตรพลิกศพ คือ

"...หมอไม่ออกร่วมในการชันสูตรพลิกศพ เนื่องจากมีภาระหน้าที่ และอาจไม่ทราบกฎหมาย เช่น การผูกคอตาย ..."

"...หมอมาค่อยไป เพราะมีงาน...ตำรวจต้องไปเอาศพไปโรงพยาบาลแทน..."

"...ที่ไม่มีเรื่อง...ร้อยเวรทำแทน ไปโรงพยาบาล หมอดูแค่สภาพศพ เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมายแต่กระบวนการไม่ถูก หากมีเรื่องก็ผิด ร้อยเวรก็ผิด เป็นหน้าที่ร้อยเวรต้องเรียกหมอ...มีค่าตอบแทน หมอไม่มา ก็ต้องได้เงินค่าตอบแทน..."

"...กฎหมายบอกว่าหากแพทย์ไม่พร้อม...ก็แต่งตั้งได้ ทำไม ไม่ส่งผู้แทน..."

"...หมอไม่ให้ความสำคัญ เป็นงานรอง เคยจัดทีมประชุม ขอความร่วมมือ หมอก็ขอให้ยกไปให้ที่โรงพยาบาล..."

"..หากหมอไม่มาก็ยังไม่แจ้ง ทำให้ล่าช้า...ตำรวจเสี่ยงต่อการถูกร้องเรียน..."

นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ เนื่องจากขาดบุคลากรร่วมชันสูตรพลิกศพ เช่น อัยการ ปลัด ญาติที่อยู่ไกลส่งผลให้ไม่มีการลงนามในสำนวนที่ส่งฟ้องตามกฎหมาย ดังตัวอย่างเสียงสะท้อนของคือ

"... เวลาทำสำนวนให้ผู้ว่า ส่งให้อัยการ ผู้ว่าไม่ลงนาม เนื่องจากไม่มีอัยการร่วมสอบสวน..."

"...คดีใหญ่ อัยการต้องร่วมทุกปาก เมื่อไม่มี ก็ไม่ชอบ ต้องทำใหม่ บางทีใส่ชื่อโดยไม่มีจริง งานสมบูรณ์ แต่ข้อเท็จจริงไม่ใช่ ทุกรายไม่สมบูรณ์ ตัวหนังสือสมบูรณ์..."

"...ปลัดที่ร่วมตรวจศพ ต้องแจ้งผู้ว่า จะตั้งหรือไม่ตั้งก็ได้ แต่ปัญหาคือไม่ทำลงมา ไม่เป็นไปตามระเบียบ ก็ไม่ลงนาม..."

"...หากไม่มีฝ่ายปกครองร่วม อัยการจะไม่ให้ฟ้องเลย..."

"...ในกรณีญาติ มารดา บิดา ต้องร่วมชันสูตร ในกรณีที่อยู่ไกล ก็ไม่สามารถ แต่ในทางปฏิบัติต้องทำอยู่แล้ว มาดูศพ..."

สรุป บทบาทและกระบวนการชันสูตรพลิกศพที่พนักงานสอบสวน ได้ดำเนินการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปบทบาท กระบวนการชันสูตรพลิกศพโดยพนักงานสอบสวน และข้อจำกัด

บทบาท กระบวนการ	พนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติ/คาดว่าจะปฏิบัติ	พบข้อจำกัด
1) การเข้าร่วมกับแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพ	/	/
2) การให้ญาติผู้ตายเข้าร่วมในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ	/	/
3) การให้ข้อมูลการชันสูตรพลิกแก่ญาติของผู้ตาย	/	-
4) บันทึกคำให้การของผู้กล่าวหาโดยมีรายละเอียด วันเดือนปี สถานที่เกิดเหตุ สภาพศพ ผู้พบศพคนแรกสาเหตุที่ทราบ ระบุการตายโดยผิดธรรมชาติ	/	-

บทบาท กระบวนการ	พนักงานสอบสวนได้ ปฏิบัติ/คาดว่าจะปฏิบัติ	พบ ข้อจำกัด
5) บันทึกคำให้การของพยาน โดยระบุบุคคลที่มาแจ้ง ผู้พบศพคนแรก ผู้เป็นญาติ ผู้รู้เห็น	/	-
6) รายงานการชันสูตรพลิกศพและการตรวจศพที่มีการลงนามของ แพทย์และพนักงานสอบสวนผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ	/	/
7) บันทึกการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ	/	-
8) บันทึกการรายงานถึงการดำเนินการสอบสวนชันสูตรพลิกศพ	/	-
9) คัดสำเนาทะเบียนบ้านหรือ สูจิบัตรผู้ตาย หรือรายงานแจ้ง สน. สถานีตำรวจภูธรอำเภอ กองทะเบียนประวัติ อาชญากร กรณีไม่ ทราบที่มาของผู้ตาย	/	-
10) ถ่ายภาพศพในที่เกิดเหตุ	/	-
11) จัดทำแผนที่ที่เกิดเหตุ	/	-
12) พิมพ์ลายนิ้วมือศพ 3 ชุด ติดสำเนา 1 ชุด ส่งไปตรวจยังกองกำกับ การตำรวจวิทยาการเขต/จังหวัด/กองทะเบียนประวัติอาชญากร 1 ชุด	/	-
13) รายงานการสอบสวนที่สรุปถึงการแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ฯ	/	-
14) ระยะเวลาการสอบสวนแล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันทราบเรื่อง	/	-
15) การทำเรื่องขอขยายเวลาสอบสวนกรณีสอบสวนไม่แล้วเสร็จ พร้อม แสดง เหตุขัดข้อง	/	-
16) เขียนใบแจ้งการตายมอบให้ญาติผู้ตายที่ประสงค์รับศพ เพื่อไปแจ้ง รับใบมรณะบัตร	/	-

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนนั้น ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พนักงานสอบสวนที่มีระดับอายุมากมีระดับการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ในระดับมากถึงร้อยละ 42.4 ในขณะที่พนักงานสอบสวนที่มีอายุน้อย มีระดับการปฏิบัติ ฯ ในระดับน้อย (ร้อยละ 13.6) ทั้งนี้ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอายุกับระดับการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพด้วยการทดสอบค่าไคเวิร์สแควร์พบว่า อายุกับระดับการปฏิบัติ ฯ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ 1 คือ ระดับอายุของพนักงานสอบสวนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพ เมื่อคำนวณค่าเกมมา เพื่อหาระดับและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองพบว่า ค่าเกมมา เท่ากับ 0.508 แสดงทิศทางความสัมพันธ์ในทิศทางบวก กล่าวคือ ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นั่นคือ ยิ่งพนักงานสอบสวนมีระดับอายุที่มาก จะยิ่งมีระดับการปฏิบัติ ฯ มากขึ้นเช่นกัน ในส่วนพนักงานสอบสวนที่มีระดับ

ความรู้ด้านการขนส่งรถพิกัดในระดั้มากมีระดับการปฏิบัติ ๓ ในระดั้มากถึงร้อยละ 66.4 ในขณะที่พนักงานสอบสวนที่มีระดับความรู้ด้านการขนส่งรถพิกัดในระดั้น้อย มีระดับการปฏิบัติ ๓ อยู่ในระดั้น้อย (ร้อยละ 8.8) ทั้งนี้ เมื่อทดสอบค่าไคร์สแควร์ พบว่า ปัจจัยทั้งสอง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ 2 คือ ระดับความรู้ด้านการขนส่งรถพิกัดของพนักงานสอบสวนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการขนส่งรถพิกัด โดยมีค่าแกมมา เท่ากับ 0.6 นั่นคือ ระดับความรู้ด้านการขนส่งรถพิกัดในระดั้มากมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติ ๓ ในระดั้มาก ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับพนักงานสอบสวนที่มีระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ด้านนโยบายในระดั้มาก มีระดับการปฏิบัติ ๓ ในระดั้มากถึงร้อยละ 70.4 ในขณะที่พนักงานสอบสวนที่มีระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ด้านนโยบายในระดั้น้อย มีระดับการปฏิบัติ ๓ อยู่ในระดั้น้อย (ร้อยละ 9.6) ทั้งนี้ เมื่อทดสอบค่าไคร์สแควร์ พบว่า ปัจจัยทั้งสอง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ 3 คือ ระดับการบังคับใช้ด้านนโยบายต่อพนักงานสอบสวน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการขนส่งรถพิกัด โดยพบค่าแกมมา เท่ากับ 0.745 กล่าวคือ ระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ด้านนโยบายกับระดับการปฏิบัติ ๓ ของพนักงานสอบสวน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เช่นกัน นั่นคือ ยิ่งพนักงานสอบสวนมีการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ด้านนโยบายที่มาก ก็จะมีระดับการปฏิบัติตามกระบวนการขนส่งรถพิกัดยิ่งมากขึ้น พนักงานสอบสวนที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอบสวนในระดั้มาก มีระดับการปฏิบัติ ๓ ในระดั้มากถึงร้อยละ 47.2 ในขณะที่พนักงานสอบสวนที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอบสวนในระดั้น้อย มีระดับการปฏิบัติ ๓ อยู่ในระดั้น้อย (ร้อยละ 14.4) ทั้งนี้ ทดสอบค่าไคร์สแควร์ พบว่า ปัจจัยทั้งสอง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ 4 คือ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอบสวนของพนักงานสอบสวน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการขนส่งรถพิกัด และค่าแกมมา เท่ากับ .663 กล่าวคือ ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนยังมีเวลามาก จะยังมีระดับการปฏิบัติ ๓ ในระดั้มาก ส่วนพนักงานสอบสวนที่มีทัศนคติเชิงบวกในการขนส่งรถพิกัด จะมีระดับการปฏิบัติ ๓ ในระดั้มากถึงร้อยละ 55.2 ในขณะที่พนักงานสอบสวนที่มีทัศนคติเชิงลบในการขนส่งรถพิกัด จะมีระดับการปฏิบัติ ๓ อยู่ในระดั้น้อย (ร้อยละ 10.4) ทั้งนี้ การทดสอบค่าไคร์สแควร์ พบว่า ปัจจัยทั้งสอง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ 5 นั่นคือ ทัศนคติในการขนส่งรถพิกัดของพนักงานสอบสวนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการขนส่งรถพิกัด โดยค่าแกมมา เท่ากับ .462 กล่าวคือ ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ พนักงานสอบสวนที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการขนส่งรถพิกัด จะยังมีการปฏิบัติ ๓ ในระดั้มาก ส่วนพนักงานสอบสวนที่ได้รับการเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสอบสวนในระดั้มาก จะมีระดับการปฏิบัติ ๓ ในระดั้มากถึงร้อยละ 59.2 ในขณะที่พนักงานสอบสวนที่ได้รับการเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสอบสวนในระดั้น้อย มีระดับการปฏิบัติ ๓ อยู่ในระดั้น้อย (ร้อยละ 9.6) ทั้งนี้ การทดสอบค่าไคร์สแควร์ พบว่า ปัจจัยทั้งสอง มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ 6 นั่นคือ การได้รับการเสริมศักยภาพของพนักงานสอบสวน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการขนส่งรถพิกัด โดยค่าแกมมา เท่ากับ .485 กล่าวคือ ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 นั่นคือ พนักงานสอบสวนที่ได้รับการได้รับการเสริมศักยภาพในการปฏิบัติงานสอบสวนในระดับมาก จะยังมีการปฏิบัติ ๓ ในระดับมากเช่นกัน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ของพนักงานสอบสวนกับระดับการปฏิบัติตามกระบวนการขั้นสูตรพลิกศพ

ปัจจัย	ระดับการปฏิบัติตามกระบวนการขั้นสูตร พลิกศพ(ร้อยละ)			Chi – Square	Sig.	Gamma	Sig.
	น้อย	มาก	รวม				
ระดับอายุ							
น้อย (น้อยกว่า 40 ปี)	17 (13.6)	49 (39.2)	66 (52.8)	5.042	<0.05	.508	<0.05
มาก (41 ปี ขึ้นไป)	6 (4.8)	53 (42.4)	59 (47.2)				
รวม	23 (18.4)	102 (81.6)	125 (100.0)				
ระดับความรู้							
น้อย	11 (8.8)	19 (15.2)	30 (24.0)	8.772	<0.01	.600	<0.05
มาก	12 (9.6)	83 (66.4)	95 (76.0)				
รวม	23 (18.4)	102 (81.6)	125 (100.0)				
ระดับการรับรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้ด้านนโยบาย							
น้อย	12 (9.6)	14 (11.2)	26 (20.8)	16.842	<0.01	.745	<0.01
มาก	11 (8.8)	88 (70.4)	99 (79.2)				
รวม	23 (18.4)	102 (81.6)	125 (100.0)				

ปัจจัย	ระดับการปฏิบัติตามกระบวนการขั้นสูงตร พลีศพ(ร้อยละ)			Chi – Square	Sig.	Gamma	Sig.
	น้อย	มาก	รวม				
ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอบสวน							
น้อย (1 – 10 ปี)	18 (14.4)	43 (34.4)	61 (48.8)	9.791	<0.01	.663	<0.01
มาก (11ปีขึ้นไป)	5 (4.0)	59 (47.2)	64 51.2%				
รวม	23 (18.4)	102 (81.6)	125 (100.0)				
ทัศนคติ							
เชิงลบ	13 (10.4)	33 (26.4)	46 (36.8)	4.714	<0.05	.462	<0.05
เชิงบวก	10 (8.0)	69 (55.2)	79 (63.2)				
รวม	23 (18.4)	102 (81.6)	125 (100.0)				
ระดับการเสริมศักยภาพ							
น้อย	12 (9.6)	28 (22.4)	40 (32.0)	5.272	<0.05	.485	<0.05
มาก	11 (8.8)	74 (59.2)	85 (68.0)				
รวม	23 (18.4)	102 (81.6)	125 (100.0)				

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

พนักงานสอบสวนทั้งหมด 125 คน สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระยะเวลาการปฏิบัติงาน 1 - 10 ปีและส่วนใหญ่มีระดับยศ ร้อยตำรวจโท ลักษณะทั่วไปของพนักงานสอบสวนดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าพนักงานสอบสวนน่าจะมีประสบการณ์ในการทำงานสอบสวน เนื่องจากมีอายุในวัยกลางคน และมียศ ตำแหน่งอยู่ในระดับกลาง จึงกล่าวได้ว่า การได้มาซึ่งกลุ่มการศึกษา มีความสอดคล้องกันประเด็นการศึกษาที่ต้องการสะท้อนบทบาท กระบวนการด้านการขั้นสูงตรพลีศพ ดังนั้น หากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่มีอายุและประสบการณ์น้อย อาจส่งผลต่อการสะท้อนความคิดเห็นต่อประสบการณ์ได้ นอกจากนี้ ประชากรที่ศึกษา เป็นประชากรพนักงานสอบสวนทั้งหมด จึงมี

Validity นั่นคือ เป็นประชากรที่ผู้วิจัยสามารถสรุปอ้างผลวิจัยและนำผลการศึกษาวินิจฉัยและนำไปใช้ได้จริง (ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล, 2549: 32-34)

พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ มีความรู้ที่ถูกต้องในด้านการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการมีความรู้ถึงการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ที่ระบุให้ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพตาม ได้แก่ 1) พนักงานสอบสวน 2) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา 3) แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ (กรณีแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์) ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ 4) แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (กรณีแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ) ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ 5) แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข (กรณีแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้) (นัยนา เกิดวิชัย, 2550: 56) รวมถึงการมีความรู้ถึงขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ สอดรับกับการศึกษาของ มนตรี ภัทรพงศ์ (2548: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาถึงการนำกฎหมายชันสูตรพลิกศพมาใช้ในกระบวนการสอบสวนในกลุ่มพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาล พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพในระดับมากเช่นกัน อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนยังมีข้อจำกัดในความรู้ประเด็นวัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพ ด้วยมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและไม่ครบถ้วนของวัตถุประสงค์ ซึ่งความไม่ชัดเจนของข้อความความรู้ดังกล่าว อาจนำไปสู่การดำเนินงานชันสูตรพลิกศพที่ไม่ครบถ้วนตามขั้นตอนได้เช่นกัน การเห็นด้วยกับการบังคับใช้ตามนโยบายต่อการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนในระดับปานกลางถึงมาก ไม่ได้เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่าพนักงานสอบสวนจะปฏิบัติตามในทุกกระบวนการ ด้วยการบังคับใช้ตามนโยบายของการชันสูตรพลิกศพ เมื่อนำมาปฏิบัติจริง อาจมีข้อจำกัดทั้งจากปัจจัยด้านพนักงานสอบสวนโดยตรง ปัจจัยสิ่งแวดล้อม หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ดังที่ มีชัย สุรภักดี (2541: บทคัดย่อ) ได้กล่าวไว้ว่า การชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการทางนิติเวชศาสตร์ เป็นการนำหลักการแพทย์ช่วยแก้ปัญหาทางกฎหมายและพิสูจน์ข้อเท็จจริง ซึ่งปัญหาเกิดจากหลายสาเหตุ คือ 1) กฎหมาย ระเบียบที่ไม่ทันสมัย 2) หน่วยงานรัฐ ทบวง กรมต่าง ๆ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญกับนิติเวช 3) ขาดแคลนบุคลากร 4) ขาดการให้ความรู้ทางนิติเวชที่ถูกต้องแก่ประชาชน สาเหตุเหล่านี้ อาจเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการปฏิบัติที่ไม่สามารถปฏิบัติการได้ทุกกระบวนการของการชันสูตรพลิกศพ

พนักงานสอบสวนมีทัศนคติเชิงบวก ต่อกระบวนการชันสูตรพลิกศพที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง ในขณะเดียวกัน มีพนักงานสอบสวนจำนวนไม่น้อยมีทัศนคติเชิงลบ ด้วยเห็นว่า "การชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการที่มีความยุ่งยาก" ผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า พนักงานสอบสวนที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาท และกระบวนการชันสูตรพลิกศพ อาจเป็นเพราะเห็นว่าพนักงานสอบสวนที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายปกป้องสิทธิของผู้เสียหายและสอดคล้องกับแนวคิดหลักการสิทธิมนุษยชน (คณะกรรมการโครงการสิทธิมนุษยชนศึกษา, 2545) ซึ่งคาดว่า หากพนักงานสอบสวนมีทัศนคติเชิงบวกเช่นนี้ น่าจะนำไปสู่การทบทวนและกระบวนการที่ต้องต่อไป แต่กระนั้น ในกลุ่มพนักงานสอบสวนที่เห็นว่ากระบวนการชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการที่ยุ่งยาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะขั้นตอนที่ซับซ้อนและพนักงานสอบสวนไม่เป็นเป็นบุคคลเดียวที่จะกระทำการได้ด้วยตนเอง สอดรับกับการศึกษาของ สราวุธ คนใหญ่ (2544:

บทคัดย่อ) ที่สะท้อนทัศนะของพนักงานสอบสวนว่า พนักงานสอบสวนมีทัศนะที่เห็นด้วยกับหลักกฎหมาย แต่ไม่แน่ใจว่าสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับการอบรมด้านชั้นสูตรพลิกศพมาก่อนเลย มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เคยได้รับการอบรมมาแล้ว 1-2 ครั้งต่อปี อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ กลับได้รับความรู้และข้อมูลด้านชั้นสูตรพลิกศพผ่านช่องทางต่างๆ คือ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต CD) สื่อสิ่งพิมพ์ ในระดับปานกลาง ส่วนวิทยุพบว่า ส่วนใหญ่ ได้รับความรู้และข้อมูลด้านการชั้นสูตรพลิกศพอยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนช่องทางที่เป็นสื่อบุคคล มีเพียงไม่กี่คน ที่ระบุว่าได้รับได้รับความรู้ผ่านผู้บังคับบัญชา ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดที่พนักงานสอบสวน ยังขาดการส่งเสริมศักยภาพผ่านช่องทางการอบรม การให้ข้อมูล โดยเฉพาะการให้ข้อมูลผ่านสื่อบุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชา ทั้ง ๆ ที่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของพนักงานสอบสวนที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานสอบสวน 1-10 ปี ด้วยระยะเวลาการปฏิบัติงานที่มีอย่างมาดังกล่าวน่าจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงการได้รับการส่งเสริมศักยภาพในช่วงของระยะเวลาการปฏิบัติงานมาบ้างไม่มากนักน้อย ดังนั้นเมื่อเทียบเคียงผลการศึกษาข้างต้น ที่สะท้อนว่าพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีความรู้และทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาท และกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพเป็นอย่างน้อยนั้น อาจเกิดจากระดับการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการชั้นสูตรพลิกศพได้ ด้วยทฤษฎีการสอบสวน (Inquiry Theory) ได้กำหนดถึงหลักการของการสอบสวนที่เป็นหลักค้นหาความจริงและหลักเหตุผล รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่เป็นจริงและถูกต้อง อันจะทำให้เกิดความยุติธรรมตามความเป็นจริง (จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2550: 128) ประกอบกับการมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการชั้นสูตรพลิกศพมาแล้วก็เป็นไปได้ นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่สะท้อนการได้รับการส่งเสริมศักยภาพ มีความขัดแย้งกับการศึกษาของ มนตรี ภัทรพงศ์ (2548: บทคัดย่อ) ที่พบว่าพนักงานสอบสวนประจำสถานีตำรวจนครบาล ส่วนใหญ่ ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพ รวมทั้งขัดแย้งกับผลการศึกษาของพนัญญ์ สุนทรเกตุ (2547: บทคัดย่อ) ที่พบว่า พนักงานสอบสวนของตำรวจนครบาล ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมความรู้ด้านการชั้นสูตรพลิกศพเช่นกัน ผลการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกันดังกล่าว อาจเป็นเพราะบริบทเชิงสถานที่ และจำนวนบุคลากรที่อาจแตกต่างกัน จึงทำให้มีความแตกต่างกับผลการศึกษาที่กล่าวมาแล้วก็เป็นได้

ในส่วนบทบาท กระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ พบว่า พนักงานสอบสวนทุกคน ต่างได้ปฏิบัติตามบทบาท และกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพตามที่ระบุไว้ในตัวบทกฎหมาย และการบังคับใช้ตามนโยบาย แต่มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปบ้าง โดยพบว่า หากเป็นประเด็นบทบาทและการปฏิบัติที่เกิดขึ้นด้วยตัวของพนักงานสอบสวนโดยตรงนั้น ส่วนใหญ่จะถือปฏิบัติตามประเด็นนั้นในระดับมาก แต่หากบทบาทและกระบวนการนั้น มีความเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลหรือปัจจัยอื่น ๆ กลับพบว่า ส่วนใหญ่จะมีระดับการปฏิบัติการในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตาม พบว่า ข้อจำกัดคือปัญหาที่เกิดจากกฎหมาย ที่กำหนดให้แพทย์ต้องเข้าร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพด้วยทุกครั้งนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้สมบูรณ์ได้ยาก เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ รวมทั้งการขาดบุคลากรร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพเช่น อัยการ ปลัด ญาติที่อยู่ไกล ส่งผลให้ไม่มีการลงนามในสำนวนที่ส่งฟ้อง อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนระบุปัญหา และข้อจำกัดที่เกิดขึ้น ทั้งในประเด็นด้านนโยบายที่ต้องให้ความสำคัญกับการชั้นสูตรพลิกศพอย่างเคร่งครัด การขาดแคลนบุคลากร การขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทันสมัย การขาดงบประมาณและการขาดการสนับสนุนในเรื่องค่าตอบแทนในการชั้นสูตร

พลศึกษาในอัตราที่เหมาะสม การขาดการส่งเสริมศักยภาพ เป็นต้น ผลการศึกษาดังกล่าว เป็นไปตามผลการศึกษาของนักวิชาการอีกหลาย ๆ คน อาทิ มีชัย สุรภักดี (2541: บทคัดย่อ) มนตรี ภัทรพงศ์ (2548: บทคัดย่อ) และ บุนนตา หาญทวีพันธุ์ (2552: 107) เห็นว่าปัญหาที่สำคัญคือ การขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะแพทย์นิติเวช อันเนื่องมาจากการปลูกฝังจิตสำนึก ทำให้ไม่มีใจรักในงานนี้ ถือเป็นอาชีพที่ไม่โดดเด่น ค่าตอบแทนไม่เหมาะสม รวมทั้ง แสง บุญเฉลิมวิภาส (2547: 59) ที่เห็นว่า ระบบการชันสูตรพลศึกษาก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหลายประการคือ ปัญหาทางด้านบุคลากรที่ไม่พร้อมทางด้านความรู้ ความสามารถ จึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงาน ปัญหาด้านงบประมาณ ระเบียบการใช้จ่ายมีข้อบกพร่อง ปัญหาปริมาณงาน กฎหมายไม่ชัดเจนในเรื่องของการเคลื่อนย้ายศพหรือการผ่าศพ รวมทั้งไม่มีองค์กรที่มีความรับผิดชอบโดยตรง ทำให้การทำงานขาดความเป็นเอกภาพนั่นเอง ผลการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน ตามกระบวนการชันสูตรพลศึกษาของพนักงานสอบสวน ตามสมมติฐาน 6 ข้อพบว่า สามารถยอมรับสมมติฐานทั้งหมด โดยปัจจัยด้านอายุ ระดับความรู้ ระดับการบังคับใช้ดำเนินนโยบาย ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ทักษะในการชันสูตรพลศึกษา และการได้รับการส่งเสริมศักยภาพของพนักงานสอบสวน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามกระบวนการชันสูตรพลศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 0.01

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

ในการส่งเสริมการดำเนินงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาแนวทางการส่งเสริม บทบาทกระบวนการชันสูตรพลศึกษาของพนักงานสอบสวน โดยคำนึงถึงกลุ่มบุคลากรที่ยังมีข้อจำกัดในแต่ละตัวแปรที่เป็นปัจจัยดังกล่าว โดยดำเนินการให้ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจ ด้วยการเสริมศักยภาพในทุกรูปแบบ ทั้งการอบรม การศึกษาดูงาน การมีระบบพี่เลี้ยงแก่พนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มเข้ารับปฏิบัติงานตั้งแต่อายุยังน้อย ระยะเวลาปฏิบัติงานเริ่มแรก และต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในทุกด้าน คือ ด้านนโยบาย ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายที่ให้ความสำคัญด้านการชันสูตรพลศึกษาอย่างเคร่งครัดจริงจัง มุ่งเน้นความเป็นสากลและเป็นมาตรฐานโลก รวมทั้งมีการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน จัดแพทย์นิติเวช มีทีมตรวจชันสูตรพลศึกษา จัดกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายอื่นร่วมในกระบวนการ จัดวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณโดยเพิ่มค่าตอบแทนในการดำเนินงานเพิ่มขึ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจ รวมทั้งส่งเสริมศักยภาพบุคลากร ส่วนการศึกษาวิจัยต่อไป ควรมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกันในกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกระดับ รวมทั้งศึกษาวิจัยเพื่อมุ่งเป้าไปสู่การวางแผนอนาคตในการพัฒนากระบวนการชันสูตรพลศึกษา พัฒนาแนวทางการส่งเสริมให้มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนิติเวช ศึกษาวิจัยเชิงนโยบายทั้งในระดับส่วนกลาง และระดับภูมิภาค เพื่อร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่าย และการยกระดับการส่งเสริมความรู้ด้านการชันสูตรพลศึกษาของประเทศไทย ให้ก้าวสู่ความเป็นสากลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการโครงการสิทธิมนุษยชนศึกษาในคณะกรรมการคาทอลิกเพื่อความยุติธรรมและสันติ, 2545, (Online): www.action4change.com, 25 กุมภาพันธ์ 2554.
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, 2550. หลักและทฤษฎีการสอบสวน (PRINCIPLE AND THEORY OF INQUIRY). พิมพ์ครั้งที่ 3. ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, กรุงเทพมหานคร.
- เดลินิวส์, 2553. กรุงเทพมหานคร. เครือข่ายมนุษยชนอัตรารวจ.
- นเรศ ดำรงชัย เพียงเพ็ญ บุตรกตัญญู สุรัชย์ สถิตคุณารัตน์ พลชนัน นิรมิตไชนันท์พิสิษฐ์พล กลิ่นบัวแก้ว กิตติพงษ์ เกิดน้อย. 2553. ภาพอนาคตของระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (อัสสเนา)
- นัยนา เกิดวิชัย, 2550. มาตรา 150 การชันสูตรพลิกศพ, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, สำนักพิมพ์นิติเนย์.
- บุญผดุง หาญทวีพันธุ์. (2552). “ความเป็นภาวะวิสัยในคดีวิสามัญฆาตกรรม” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2557 บทคัดย่อจากฐานข้อมูลงานวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี <http://www.research.rmutt.ac.th/archives/5535>
- ผ่องพรรณ ตรีมงคลกุล, สุภาพ ฉัตรภรณ์, 2549. การออกแบบการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- พจนีย์ สุนทรเกตุ. (2547). ความพึงพอใจต่อการแบ่งเขตในการชันสูตรพลิกศพ ณ ที่เกิดเหตุ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)” รุ่นที่ 7 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ.2547.
- มนตรี ภัทราพงศ์. (2548). “การนำกฎหมายชันสูตรพลิกศพมาใช้ในกระบวนการสอบสวน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร บัณฑิตวิทยาลัย ศิลปศาสตร(อาชีวศึกษาและงานยุติธรรม.) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงเมื่อ 5 มีนาคม 2557. บทคัดย่อจาก ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=1202548000418>
- มนตรี เหลืองพยุ. (2553). “บทบาทของแพทย์และเจ้าหน้าที่ตำรวจและแพทย์นิติเวชในการชันสูตรพลิกศพคดีฆาตกรรม.” สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2557 บทคัดย่อจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Montri_Luerngpayoon/fulltext.pdf
- มีชัย สุรภักดี. (2541). ปัญหาการบริการด้านนิติเวชในประเทศไทยปัจจุบัน. หลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรม ระดับสูง (บ.ย.ส.)” วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ.2541. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. (อัสสเนา)
- โลกวันนี้ วันสุข. 2554. กรุงเทพมหานคร: ปีที่ 6 ฉบับที่ 295.
- ศูนย์ทนายความมุสลิม, 2554. (Online). www.macmuslim.com, 25 กุมภาพันธ์ 2554.

- สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, เผ่า ชอบน้ำตาล, 2553.ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง.พิมพ์ครั้งที่2. นนทบุรี.
- สรารัฐ คนใหญ่. (2544). “ทัศนะของพนักงานสอบสวนกับการชั้นสูตรพริกศตามกฎหมายใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานสอบสวนในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 2.” สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสสาการบริหารงานยุติธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2547). การพัฒนาระบบการชั้นสูตรพริกศในประเทศไทย. เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จากhttp://www.oja.go.th/new2011/document/Download/oja_aa3.pdf
- อลิสสา สุนทรพะลิน. (2550). “อำนาจและบทบาทของพนักงานอัยการในคดีวิสามัญฆาตกรรม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสสาวิชากฎหมาย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อุทัย ตีระวนิทร. (2550). ปัญหาและอุปสรรคในการชั้นสูตรพริกศของพนักงานสอบสวน ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจนครบาล. ภาควิชาวิทยาการตำรวจ ส่วนวิชาการสืบสวนและสอบสวน กองบังคับการวิชาการ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ